

ETHDIARI

Numerò 116
Dimèrcles 26 de mai 1999

HUELHETON

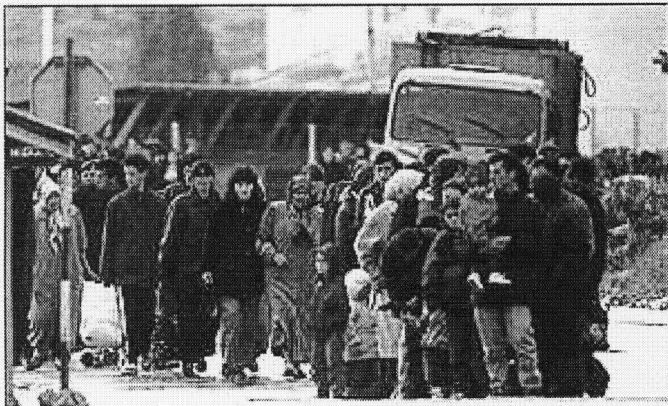
DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

CONTUNHE ETH LAU UMAN SUS MACEDÒNIA

Era guèrra a dubèrta ua par de Kosòvo. Entà quauqu'uns, era demora durèc 16

quiad aqui va, d'ençà de dissabte, fòrça part der exòde albano-kosovar. Dimarts, en tot trincar eth dia, milèrs de refugiadi ja s'acorprouen en pas fronterèr tamb Macedònia entà esca-

longues ores. Ath contrari qu'en anteriores escadences, era darrèra onada de refugiadi arribe tamb documents d'identitat e quauques apertienences. Ara son es baionetes dera hame e era

misèria es que empossen, çò qu'a permetut ua hujuda mès organizada. Un còp ja en Macedònia, es nauengudi seguissen un ritau pe-regrin: prumèr son portadi per Nacions Unides entà camps de transit, com eth de Stenkovec. Aquiu passaràn era net abantes d'èster nauament trasladadi entà un aute lòc. Es autoritats de Macedònia non accepten pas massa ben era arribada de refugiadi. Son dejà lèu 230 e eth fluxe constant despasse era capacitat des campaments, ath delà de mèter en perill er equilibri economic e comunitari de Macedònia, a on es albanesi ja non vòlen èster consideradi com ua minoria.

ERA OTAN VÒ DOBLAR ETH NOMBRE DES SÒNS SOLDATS ENES BALCANS

Eth comandament suprem dera Aliança en Euròpa a demanat ath Conselh Atlantic era autorizacion entà apujar enquia 45.000 es soldadi plaçadi en Macedònia e Albània.

Eth procediment tengut ei eth deth silenci, ei a dider, que se un còp hèta era demana arrés des 19 membres dera OTAN non i é en contra, era mesura restarà aprovada. Eth plaç acabe a darrèra ora dera tarde de dimarts.

Eth generau Wesley Clark, en ua entrevista publicada per *El País*, declarèc qu'aguest contingent, en principi, s'aurie d'aucupar de supervisar era tornada des refugiadi tà Kosòvo; totun, higeç que s'eth president iogoslau, Slobodan Milosevic, non ac autorize, eth pas poderie utilizà-se entà envadir era província sèrbia. Se reauris, donques, eth debat sus era intervencion terrèstra. Fòrça analistes cren qu'ei inevitable e qu'ei propèra; se parle der ostiu, possiblement eth mes de junhsèga.

JA SON LÈU 958.000 ES REFUGIADI DE KOSÒVO D'ENÇÀ DETH COMENÇAMENT DETH CONFLICTE, SEGONTES ACNUR

Eth Naut Comissionat des Nacions Unides entàs Refugiadi (ACNUR) a plaçat en 957.913 eth nombre totau de refugiadi de Kosòvo d'ençà deth començament deth conflicte, en març de 1998. Un totau de 771.999 refugiadi de Kosòvo se tròbe actuament en Albània, Bòsnia Erzegovina, Macedònia e Montenegro, segontes ACNUR.

Aguestes chifres includissen es 170.000 personas, apruprètz, que hugeren de Kosòvo abantes deth 24 de març d'enguan, quan comencèren es atacs dera OTAN. D'ençà des prumèras evacuacions 62.013 personas an estat desplaçades en avion de Macedònia enquia d'auit païsi, segontes ACNUR.

Era chifra globau de refugiadi d'ençà que comencèc eth conflicte apuge a 957.913, chifra qu'ei resultat dera soma des 771.900 refugiadi en Albània, Bòsnia, Macedònia e en Monte-

negro, ath delà des 62.013 deportadi de Macedònia entar estrangèr e es 124.000 kosovars que trobèren refugi en d'auit païsi abantes des bombardaments. Eth despartiment des 771.900 refugiadi que se tròbe enes païsi vesins, qu'ei era següenta segontes ACNUR:

-Albània: 439.500 refugiadi.
-Macedònia: 246.700 refugiadi apruprètz, des quaus 96.300 se tròbe enes camps e 120.432 en cases d'albanesi, mès es 30.000 personas qu'ACNUR hig, en tot considerar es estimacions deth Govern macedoni. Uns 8.500 arribadi de Kosòvo e 1.142 que gesseran delàger.
-Montenegro: 64.200 refugiadi.
-Sèrbia: ACNUR non aufrís cap de cita, mès Belgrad calculle 60.000.
-Bòsnia Erzegovina: 21.500 refugiadi de Kosòvo; 21.000 musulmans de Sandjak e 30.750 sèrbis,

croates e montenegrins dera Republica Federau de Iogoslàvia, segontes eth Govern.

Ena rèsta deth mon i a mès de 186.000 refugiadi. Eth despartiment des païsi d'acuelhuda des 62.013 personas evacuades de Macedònia ei era següenta: Alemanha, 12.627; Turquia, 7.547; Noruega, 4.941; Canadà, 4.919, Estats Units, 3.581; Itàlia, 3.758; França, 3.717; Àustria, 3.388; Païsi Baishi, 2.594; Suècia, 2.133; Austràlia, 1.627; Dinamarca, 1.513; Reine Unit, 1.465; Belgica, 2.133; Polònia, 1.049; Finlàndia, 958; Espanha, 900; Republica Chèca, 824; Soïssa, 816; Portugal, 808; Eslovènia, 483; Irlanda, 449; Croàcia, 188; Israèu, 106; Eslovàquia, 90; Islàndia, 70 e Romania, 41.
ACNUR non dispòse de donades sufisentes sus eth nombre de desplaçadi en interior madeish de Kosòvo.

PERE ESTEVE DEMANE EN PROGRAMA ECONOMIC ERA SUPRESSION DE RENFE E CREAR UA AUTORITAT EUROPEÀ DETH FERROCARRIL

e trabalh". En tèma de PIMES, CiU preten era creacion d'un Fòrum Europeu d'Emprenedors e era possada entà regular es microempreses en tot crear un "estatut dera microempresa". Tanben ei basic entà CiU eth tèma des telecomunicacions laguens dera societat dera informacion, entà qu'era "lengua e era cultura tanben siguen presentes en aguesta societat dera informacion".

Transpòrts

En tèma des transpòrts, Esteve senhalèc eth besonh de crear ua Autoritat Europea deth Ferrocarril entà que planifique es transpòrts per ferrocarril a nivèu europèu, çò que carrega era supression de

RENFE e era creacion d'un hilat de TGV en Euròpa. Esteve tanben prepausèc que Eurocontrol sigue er organisme que regule e unifiqueth contròtle aèri comerciau europèu. Fin finau, e en aguest apartat, prepausèc era realizacion d'un Plan Idraulic Europeu, que contemple eth transvassament deth Ròse tà Catalonha e era creacion d'ua Agència Europea dera Aigua entàs païsi mancadadi d'aguesta.

Es 35 ores per negociacion e non per lei

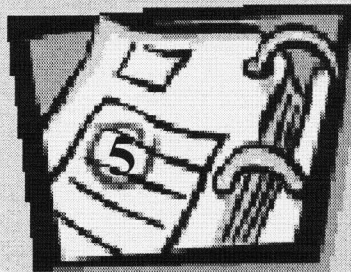
Fin finau, en çò que tòque a trabalh e aucupacion, Pere Esteve prepausèc eth compliment deth Pacte d'Estabilitat, ath costat der afortiment dera negociacion collectiua. Cossent tamb açò, senhalèc qu'era amendrida dera setmana a 35 ores la cau hèr per miei dera negociacion collectiua e non per miei d'ua regulacion per lei.

Pere Esteve, qu'enteste era lista de CiU tàs eleccions europèes, presentèc ager en Barcelona eth programa economic dera sua formacion en quau soslinhe era supression de RENFE e era creacion d'ua "Autoritat Europea deth Ferrocarril que planifique eth transpòrt ferroviari a nivèu europèu". Pere Esteve presentèc eth programa economic acompanyat peth conselhèr d'Economia dera Generalitat, Artur Mas, e siguec presentat per ex-president de PIMEC, Agustí Contijoch.

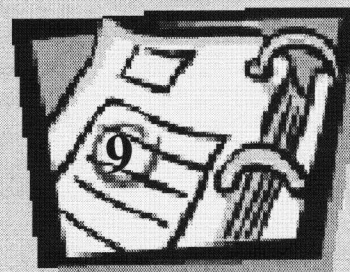
Pere Esteve demanèc era obtencion de hons comunitaris entà invertir en recors d'investigacion e desvolopament, e senhalèc que "CiU difonerà era cultura dera patent" entà trèir un mielhor benefici economic e sociu dera innovacion. Tath secretari generau de CDC e candidat de CiU, era sua formacion a era "volontat d'ua actuacion economica en sies grani èishi: PIMES, innovacion, telecomunicacions, politiques sectoriaus, infrastructures

DEBATS PUBLICS ETH DIARI

ELECCIONS JUNH 1999

DISSABTE DIA 5 DE
JUNH tàs 19 ores
DEBAT ELECTORAU
SUS VIELHA

DIMÈRCLES DIA 9
DE JUNH tàs 21.30 ores
DEBAT ELECTORAU SUS
POLITICA NACIONAU
ARANESA

Cada debat serà ua taula redona de discussion tamb politics de totes es tendències, coordinada per un periodista deth diari e realizada de forma publica tamb espectadors. Actuament se negòcie es participants e s'a d'acabar de determinar eth locau, o locaus, a on celebrar es debats dubèrts ath public.

SIGATZ ATENTS ARA CONVOCATÒRIA E COM ARTÈNHER
ERA INVITACION ENTÀ AUER CAGIRA RESERVADA

De guairi tròci se pòt compausar un pòble? Segurament era responsa serie diuèrsa en foncion de quin ciutadan respone a la pregunta. Depenerie tanben deth sòn grad de politicacion, donc ja sabem qu'en un moment com er actuau, a pògui dies d'ua campanha electorau, arren ei ce que semble e tot a -o semble auer- ua simpla e clara lectura que vire ath torn dera propaganda mès que non pas deth rigor o dera logica.

Mès aguest ahèr des tròci me susprenc non tant peth ton grossièr damb que s'empleguèc, que supausi anaue dirigit a èster ua ofensa o ua critica ath govèrn municipau, senon pera occurrència de partatjar çò qu'ei indivisibla. Ath mèn entèner, un pòble ei indivisib per principi, a non èster que sonque parlem der efècte fisic, ei a dèder, des tròci de façada que, bèth viatge e malurosament, aucissen era gent en Barcelona o mès recentament en Palafrugelh. Tanplan qu'ad aguestes nautades ei ben vertat que, as fuetejadi per tantes majories absolutes e prepotències diuèrses ja non mòs afècten es comentaris arribadi des d'aguesta oposicion 'majoritària' que sistematicament sage de desacreditar Les per èster, poderiem dèder, políticament diferent ad aquerò que darrèrament mèrque era norma.

Totun, tornem a çò mès interessant dera question e hem-ne un jòc. Disseccionem un pòble e hem-lo a trocets tà verificà-ne quines son es sues viscères, es extremitats, eth còr, eth cervèth. Sapiam, com se d'un còs viu se tractèsse, quines son es sues malauties, es sues misèries e es sues grandeses. Segurament serie un experiment nauèth. Arrés lo deu d'auer portat a tèrme; cap de politològ-administrativista e licenciat en sociologia, que dilhèu serie er especimèn scientific ath quau li tocarie d'amiar a tèrme er estudi, non aurà agut era valentia de realizà-lo en bèth pòble, ath quau dejà li agen administrat es sacraments, entà entrar ena sua anatomia equipat de demantau e bisturí, tà saber es rasons dera mòrt de tota ua collectivitat.

Cerquem eth centre dera vida, ei a dèder eth còr. Creigui (vos convidi a opinar) coma òme deth carrèr que sò, e a risque d'èster tostemp rebatut per bèth sabent, qu'eth batan des pòbles son es sòns mainatges; eri hèn eth batèc fòrt o hloish, e son es crits enes carrèrs que delimiten era estreta linha que dessepere un pòble de montanha dera vida o dera mòrt. Eth prumèr simptòma d'ua arturada cardiaca ei eth dia que se barre era escòla e es mainatges dèishen de formar part dera vida vi-

danta. Alavetz comence era agonia. Eth cervèth poderie radicar en un imbricat punt a on se tòquen totes e cada ua des cultures que lo hornissen, personaus e collectives. Aqueres que sauven es essències de passat e projècten era intelligéncia creadora entath futur, com ua perlongacion deth madeish còrpus. Malauties diuèrses afècten aguesta part sensibla deth 'pòble': esquizofrènies o manies persecutòries.

Les, per exemple, 'patís' deth mau dera cultura. Un mau qu'en d'auti tempsi auie estat considerat tanben 'un mau nere', e ère guarit en tot prebotjar era crema de libres. Les, com didia, semble èster afectat d'aguesta 'malautia' e darrèrament a incontinença cultural e non pare de produsir literatura. Açò dilhèu qu'aurà de meritar un estudi per part des maximes institucions tà veir es motius d'aguesta promissquità, tot saiant de balhar diagnostic e tractament.

E, fin finau, es extremitats, compausades de diuèrses sòrtes de politics en totes es sues varietats: banquèrs, botiguèrs o es rasi proletaris e pagesi. Aquera amalgama paupabla de personas que hèn 'virar era ròda' tà que non s'arture, saiant de detier es arrominguèrs en Arró o en Bausen, e farcint de hormigon

Vielha o Salardú. Tot un prètzhet que dificilament se pòt avalorar tà ben o tà mau se un non forme part dera ròda en question; e tot e atau, tot soent, cau era perspectiva que mos daràn es ans tà saber se s'a pres eth bon camin o era ròda simplament a virat de cap en jòs, de cap a un espatlader.

Totun, tà qu'aguest còs non patisque de grèus infeccions, maus neri o d'escorbut cau, sus-tot, mantier un ton vitau que sigue cordiau e greishat per ua certana armonia. Aquera que mos amasse ath torn dera taula, des celebracions diuèrses e que met sau ara vida. En definitiu, tot aquerò que mos balhe eth qualificatiu de boni vesins. Per'mor que, se manque er esperit, tot aguest còs pòt esdevier sonque ua maishina tà fabricar lordères.

Coma boni vesins, dauant des eleccions, vos convidi a combàter eth grèuge e eth grossièr damb era simpatia, en tot sajar de non pèrder cap de tròc. E se baishatz tà Les, procuratz portar eth casc, non sigue eth cas que vos quèigue un tròc de cultura en cap e ne gessésquetz mauparats.

Francés Boya Alós

GANDHI: ES SÈT PECATS SOCIAUS

Aué, dimarts 25 de mai, me sò lheuath en daurir era hièstra e trapà-me tan un dia tan soleiat, ua mèrta que cantaue ara perfeccion e ua verdor lèu escandalosa per tot er entorn, me sò trapat tan contenta com era mèrta, mès inca-paça d'imità-la m'a semblat que podia culminar aguest estat d'anims tanben ua adequada gastronomia e me sò codinat un caçolet de dentilhes; me i sò predat e è artenhut que, sense èster hòrtes, siguessen excellentes. Satisfèta deth resultat me sò installat ena taula e en tot gaudia tanben era mia elaboracion è agut era mala idia d'anar liegent ETH DIARI e a mesura

que m'informaua se m'anaue sarrant er estomac enquia arribar a un nud plan dolorós, e vos asseguri qu'es dentilhes non ne son bric responsables, sonque eth hilat de notícies relacionades tanben es que mos manen e mos *desmanen*; un còp mès me cau convèncer que sonque compde èster ath cap deth candèlèr e rebrembi que hè quauqui dies liegi que Gandhi denunciaue des dera sua hòssa, a on i son talhats en pèira, es sèt pecats sociaus (e dilhèu talhà-les en ua bona pèira en totes es places de toti es pòbles dera Val):

1. Politica sense principis.
2. Riquesa sense trabalh.
3. Plaser sense consciéncia.
4. Coneishement sense caractèr.
5. Comèrç sense moralitat.
6. Sciéncia sense umanitat.
7. Religion sense sacrifici.

Pepita Caubet

ERA GENERALITAT DESBREMBE ERA SÈU D'URGELH ENA SUA PREPAUSTA AEROPORTUÀRIA

Era prepausta que formulèc hè uns dies eth Govèrn dera Generalitat entà crear un sistèma aeroportuari catalan pròpri se base sonque enes aeropòrts de Barcelona, Girona, Reus e Sabadell, e desbrembe er aeropòrt dera Sèu, maugrat er acòrd entre es govèrns catalan e andorran d'elaborar un estudi entara redubertura d'aquera installacion.

Eth hèt de non includir er aeropòrt dera Sèu en plantejament dera Generalitat sus era gestion aeroportuària motivèc es comentaris deth baile dera Sèu, Joan Ganyet, que sòs-linhèc com "un hèt negatiu eth desbrembe der aeropòrt coma pèça clau deth sistèma aeroportuari catalan". Ganyet senhalèc es discrepàncies existentes sus aguesta prepausta dera Generalitat, "que non resol-

verie er objectiu dera participacion actiua deth teishum economic ena gestion des aeropòrts, senon que se tractarie sonque d'un cambi de titularitat de competéncies entre Administracions".

Segontes Ganyet, en veir era escadença, "cau reclamar qu'er estudi de viabilitat, acordat pes Govèrns d'Andorra e Catalonha s'elabore entà mès lèu mielhor, entà profiter era voluntat positiua des govèrns espanhòl e andorran".

Ua inversion de 1.200 milions de pessetes

Era operativitat der aeropòrt dera Sèu, entà èster redaurit tanben garanties, a de besonh ua inversion d'apruprètz 1.200 milions de pessetes. Aguesti sòs anarien amia-di a retalhar un tucò plaçat a pròp dera pista principau e a plaçar es mecanismes de proteccion adequadi per error e entà permèter era evolucion de vòls nocturns e en condicions atmosferiques adverses. Enes darrèr mes, diuèrses companhies aèries an exprimit eth sòn interès a operar tanben vòls regulars e chartèrs des der aeropòrt urgelhenc.

ETH MUNICIPI GUIPOSCOAN D'URNIETA DA ACCÈS GRATUÏT TÀ INTERNET TÀS SÒNS VESINS

Es vesins deth municipi guiposcoan d'Urnieta son es prumèrs der Estat espanhòl qu'an accés de franc tà Internet per miei dera companhia municipau de telecomunicacions, Urnietatel, que tanben aufrís era possibilitat de realizar trucades locals sense besonh de pagà-les.

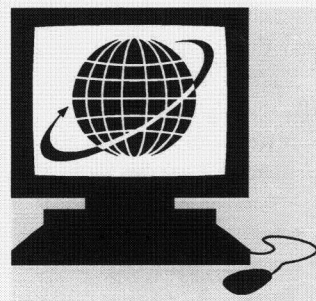
Segontes expliquèc eth director d'Urnietatel, Luis Maria Zaldúa, es trucades que rea-

lizen es vesins d'Urnieta entà connectà-se a Internet son de franc e sense limit de temps, gràcies ara installacion per Ajuntament d'un nòde local d'accès tà Internet.

Zaldúa esclarièc que, maugrat que non cau pagar pes telefonades a Internet, es interessadi òc qu'auràn d'abonar ua quòta de 995 pessetes ath mes entà accedir a d'auti servicis com eth corrèu electronic o era navegacion en *web*, un prètz que, ath sòn co-

nèisher, "resulte pro competitiu", quan es usatgèrs dera rèsta der Estat demanen ua tarifa plana de 5.000 pessetes.

Ath delà d'aguest nau servicis es vesins compden, d'ençà hè dus ans, tanben 45 antenes DECT despartides peth pòble que les permeten recèber de franc telefonades locals enes sòns telefons mobilis e un hilat de television per cable qu'aufrís, sense auer de pagar, 22 canaus e ua emissora municipau.

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companyans
e-mail: jrec@apdo.com
Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal
Equip de correctors: Xavier Gutierrez
Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor
Impressor: Xerox's Document Center 220 S7 d'ETH DIARI en Vielha.
Tirada: 1000 exemplars.

Edite ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Europa des Prineus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manuel Vidal
local num. 5
Sant Joan de Vilatorrada (Aran)
Obrèr (edifici): Ath cant der Espitau
Tèlèfon: 97364177
Fax: 973641871
E-mail: vivenciaaranesa@ctv.es